

EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 28.6.2021
COM(2021) 323 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

**Strateški okvir EU za varnost in zdravje pri delu za obdobje 2021–2027
Varnost in zdravje pri delu v spreminjajočem se svetu dela**

{SWD(2021) 148 final} - {SWD(2021) 149 final}

SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ

Strateški okvir EU za varnost in zdravje pri delu za obdobje 2021–2027 Varnost in zdravje pri delu v spreminjajočem se svetu dela

1. VARNOST IN ZDRAVJE PRI DELU V EU

1.1. Pomen zdravja in varnosti pri delu

Zakonodaja EU o varnosti in zdravju pri delu je bistvena za varovanje zdravja in varnosti skoraj 170 milijonov delavcev v EU¹. Zaščita ljudi pred nevarnostmi za zdravje in varnost na delovnem mestu je ključen element za trajno doseganje dostojnih delovnih pogojev za vse delavce. Omogočila je, da so se zmanjšala tveganja za zdravje pri delu in izboljšali standardi varnosti in zdravja pri delu po vsej EU ter v vseh sektorjih. Vendar so še vedno prisotni nekateri izzivi, pandemija COVID-19 pa je povečala tveganja, ki jih je treba obravnavati.

Varovanje zdravja in varnosti delavcev, ki je zapisano v Pogodbah² in Listini o temeljnih pravicah³, je eden ključnih elementov gospodarstva EU, ki deluje v korist ljudi. Pravica do zdravja in varnosti na delovnem mestu je vključena tudi v načelo 10 evropskega stebra socialnih pravic in je bistvena za doseganje ciljev Združenih narodov glede trajnostnega razvoja⁴. Je tudi eden gradnikov nastajajoče evropske zdravstvene unije.

Novi okvir za varnost in zdravje pri delu za obdobje 2021–2027, napovedan v akcijskem načrtu za evropski steber socialnih pravic⁵, določa ključne prednostne naloge in ukrepe za izboljšanje zdravja in varnosti delavcev v prihodnjih letih v obdobju po pandemiji, ki ga bodo zaznamovali zeleni in digitalni prehod, gospodarski in demografski izzivi ter spreminjajoče se pojmovanje tradicionalnega delovnega okolja.

Zdravi in varni delovni pogoji so pogoj za zdravo in produktivno delovno silo. Nihče ne bi smel oboleti ali se ponesrečiti zaradi svojega dela. To je tudi pomemben vidik trajnostnosti in konkurenčnosti gospodarstva EU.

¹ Eurostat, lfsa_eegan2, samo zaposleni (brez delavcev, ki so družinski člani).

² https://europa.eu/european-union/law/treaties_sl.

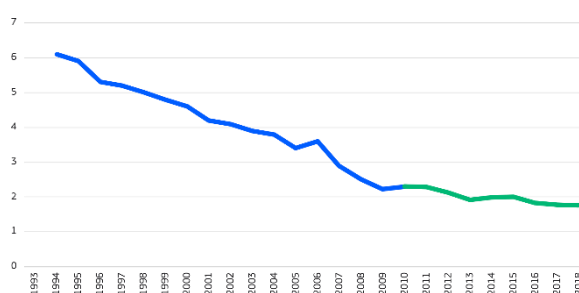
³ Listina Evropske unije o temeljnih pravicah, UL C 326, 26.10.2012, str. 391.

⁴ <https://sdgs.un.org/goals>.

⁵ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-action-plan_sl.

V zadnjih treh desetletjih je na področju varnosti in zdravja pri delu prišlo do občutnega napredka: število nezgod pri delu s smrtnim izidom v EU se je med letoma 1994 in 2018 zmanjšalo za približno 70 % (slika 1). Dejavnika, kot sta deindustrializacija in boljša zdravstvena oskrba, sta nedvomno prispevala k temu zmanjšanju, vendar je imel pri tem pomembno vlogo tudi sistem EU za varnost in zdravje pri delu. Kljub omenjenemu napredku je bilo leta 2018 v EU27 še vedno več kot 3 300 nezgod s smrtnim izidom in 3,1 milijona nezgod brez smrtnega izida, vsako leto pa zaradi bolezni, povezanih z delom, umre več kot 200 000 delavcev. To povzroča neznansko trpljenje ljudi. Ohranjanje in izboljševanje standardov varovanja delavcev sta torej stalna izziva, ki ju je nujno treba obvladati.

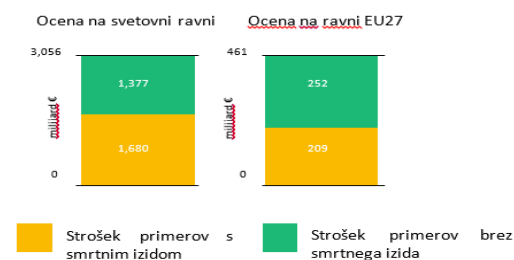
Slika 1: Nezgode pri delu s smrtnim izidom v EU – 1994–2018 (primeri na 100 000 zaposlenih oseb)

Vir: Eurostat, podatki za pomembnejše gospodarske sektorje v EU15 (1994–2009) in za vse gospodarske sektorje v EU27 (2010–2018).

Poleg zdravja in dobrega počutja obstajajo tudi trdni gospodarski argumenti za visoko raven varovanja delavcev. Nezgode in bolezni, povezane z delom, letno stanejo gospodarstvo EU več kot 3,3 % BDP⁶ (pribl. 460 milijard EUR leta 2019) (slika 2). Čeprav se škode za dobro počutje pri delu, ki se skriva za temi številkami, ne da količinsko opredeliti, dobre prakse na področju varnosti in zdravja pri delu prispevajo k temu, da podjetja postanejo produktivnejša, konkurenčnejša in bolj trajnostna. Ocene kažejo, da je za vsak evro, vložen v varnost in zdravje pri delu, donos za delodajalca približno dvakrat večji⁷. Trdna podpora struktura za varnost in zdravje pri delu, ki izpolnjuje posebne potrebe MSP, ki so hrbtenica gospodarstva EU, bo predstavljala pomemben prispevek k trajnostnemu gospodarstvu in uspehu varnosti in zdravja pri delu v EU na splošno. Dobra varnost in zdravje pri delu prav tako zmanjšujeta stroške zdravstvenega varstva in druga družbena

Slika 2: Stroški za družbo zaradi poškodb in bolezni, povezanih z delom, 2019 (v milijardah EUR)

Vir: Mednarodna primerjava stroškov nezgod in bolezni, povezanih z delom (Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu – EU-OSHA, 2017),

⁶ Številka je bila izračunana z uporabo odstotka nezmožnosti prilagojenih let življenja glede na skupno število delovnih let delovno aktivnega prebivalstva EU, pomnoženo z BDP EU. Nezmožnosti prilagojena leta življenja se izračunajo s seštevkom izgubljenih let življenja in let, preživetih z invalidnostjo, zaradi nezgod in bolezni s smrtnim izidom in brez smrtnega izida, povezanih z delom.

⁷ Evropska komisija, Generalni direktorat za zaposlovanje, socialne zadeve in vključevanje, *Socio-economic costs of accidents at work and work-related ill health – final report* (Socialno-ekonomski stroški nezgod pri delu in z delom povezanih bolezni – končno poročilo), 2011.

⁸ Tompa, E., *IWH economic analysis recommends a combination of methods to reduce silica dust exposure*, At Work, številka 101, poletje 2020: Institute for Work & Health, Toronto.

bremena, nasprotno pa so stroški slabe varnosti in zdravja pri delu visoki za posameznike, podjetja in družbo.

Pandemija COVID-19 je pokazala, kako pomembna sta varnost in zdravje pri delu za varovanje zdravja delavcev, delovanje naše družbe in neprekinjeno izvajanje ključnih gospodarskih in družbenih dejavnosti. Pot do okrevanja in ponovnega zagona produktivnosti mora zato vključevati obnovljeno zavezo, da bosta varnost in zdravje pri delu še naprej v ospredju ter da se bodo izboljšale sinergije med varnostjo in zdravjem pri delu ter politikami javnega zdravja.

1.2. Sistem EU na delu

Dosežki pristopa EU k varnosti in zdravju pri delu so povezani z dvema dejavnikoma. Prvič, EU in države članice so razvile **napreden regulativni sistem**, ki določa preventivne in zaščitne ukrepe za obravnavo poklicnih tveganj. Drugič, temelji na **tristranskem pristopu**, v okviru katerega so delavci, delodajalci in vlade tesno vključeni v razvoj in izvajanje teh ukrepov na področju varnosti in zdravja pri delu na ravni EU in nacionalni ravni. Poleg tega stalna podpora, ki je na voljo zlasti mikropodjetjem in MSP, prispeva k pravilni uporabi pravil o varnosti in zdravju pri delu.

Zakonodajni okvir EU za varnost in zdravje pri delu sestavljajo okvirna direktiva in 24 posebnih direktiv, oblikovanih skozi čas. **Evropska okvirna direktiva o varnosti in zdravju pri delu**⁹ iz leta 1989 je podlaga za **skupna načela in minimalne standarde v celotni EU**. Osredotoča se na kulturo preprečevanja tveganj in določa obveznosti delodajalcev glede: (i) ocen tveganja; (ii) preventivnih ukrepov; (iii) zagotavljanja informacij delavcem o varnosti in zdravju pri delu; (iv) usposabljanja; (v) posvetovanja; in (vi) uravnoteženega sodelovanja. Te obveznosti veljajo za vse sektorje in poklice ter tako za javne kot zasebne delodajalce. **Posebne direktive** obravnavajo posebna tveganja, skupine in okolja¹⁰.

Zakonodaja EU o varnosti in zdravju pri delu se oblikuje v tesnem sodelovanju s **Svetovalnim odborom za varnost in zdravje pri delu**¹¹, tristranskim organom, ki ga sestavljajo predstavniki nacionalnih vlad, sindikati in organizacije delodajalcev. **Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu (EU-OSHA)** oblikuje smernice in orodja, ki skupaj s podobnimi nacionalnimi spletnimi orodji: (i) zagotavljajo informacije za posamezne sektorje, namenjene predvsem malim in srednjim podjetjem (MSP), saj ta zaposlujejo večino delavcev v EU in se pogosto soočajo z večjimi ovirami pri zagotavljanju zdravja in varnosti pri delu; ter (ii) vodijo delodajalce skozi vse faze

⁹ Direktiva Sveta z dne 12. junija 1989 o uvajanju ukrepov za spodbujanje izboljšav varnosti in zdravja delavcev pri delu (89/391/EGS).

¹⁰ Izvajanje okvirne direktive in povezanih direktiv EU o varnosti in zdravju pri delu za obdobje 2013–2017 je predstavljeno v priloženem delovnem dokumentu služb Komisije SWD(2021) 148/2.

¹¹ Sklep Sveta z dne 22. julija 2003 o ustanovitvi Svetovalnega odbora za varnost in zdravje pri delu (2003/C 218/01) (UL C 218, 13.9.2003, str. 1).

postopka ocenjevanja tveganja¹². **Odbor višjih inšpektorjev za delo**¹³ izdaja mnenja o izvrševanju zakonodaje EU o varnosti in zdravju pri delu ter spodbuja izmenjavo znanja o praksah na področju inšpekcije dela.

1.3. Nadgradnja na podlagi prejšnjih strateških okvirov in širokega posvetovanja

Že skoraj 20 let imajo strateški okviri EU za varnost in zdravje pri delu ključno vlogo pri odločanju nacionalnih organov in socialnih partnerjev o ciljih na področju varnosti in zdravja pri delu. Ti cilji vključujejo (i) večjo usklajenost s skupnimi prednostnimi nalogami; (ii) olajševanje sodelovanja; (iii) spodbujanje naložb v varnost in zdravje pri delu; ter (iv) spodbujanje konkretnih ukrepov na ravni delovnih mest.

Ključne **prednostne naloge strateškega okvira za obdobje 2014–2020**¹⁴, kot so preprečevanje bolezni, povezanih z delom, odzivanje na demografske spremembe in izvajanje zakonodaje, **so se odražale v vseh nacionalnih okvirih**¹⁵. Nekateri **ključni dosežki** na ravni EU iz prejšnjega strateškega okvira vključujejo: (i) 3 posodobitve direktive o rakotvornih in mutagenih snoveh¹⁶ ter predlog za četrto posodobitev; (ii) posodobitev 4 direktiv, tudi na področju mejnih vrednosti izpostavljenosti in bioloških dejavnikov; (iii) večje število množično uporabljenih **smernic in spletnih orodij** agencije EU-OSHA za delodajalce, tudi v zvezi s COVID-19; ter (iv) priročnike in orodja za inšpekcijske preglede, ki jih je razvil Odbor višjih inšpektorjev za delo.

Ta strateški okvir temelji na pregledu stanja v zvezi z dosežki pri izvajanju strateškega okvira EU za varnost in zdravje pri delu za obdobje 2014–2020. Pregled stanja je opredelil številne izzive, povezane s kratkoročnim izvajanjem strateškega okvira, glede: (i) omejenih virov v državah članicah; (ii) potrebe po večji osredotočenosti na poklicne bolezni, demografske spremembe, psihosocialna tveganja in kostno-mišična obolenja; ter (iii) potrebe po zagotavljanju pomoči tako inšpektoratom za delo kot podjetjem pri izboljšanju njihovih standardov varnosti in zdravja pri delu.

Ta strateški okvir temelji tudi na **prispevkih širokega kroga deležnikov**, kar odraža to, da so vsi akterji zavezani k njegovemu izvajanju. Temelje so postavili poročilo agencije EU-OSHA o nacionalnih strategijah za varnost in zdravje pri delu, posebno ocenjevalno poročilo in napredna orodja za raziskave. Dodatni ključni prispevki k oblikovanju okvira izhajajo iz: (i) več sklepov Sveta¹⁷; (ii) poročil¹⁸, priporočil, predstavitev in drugih

¹² Do danes je bilo npr. objavljenih 250 spletnih interaktivnih orodij za oceno tveganja (OiRA), več kot 70 pa jih je v fazi razvoja. S temi orodji je bilo izvedenih več kot 173 000 ocen tveganja.

¹³ Predstavniki inšpektoratov držav članic za delo.

¹⁴ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o strateškem okviru EU za varnost in zdravje pri delu za obdobje 2014–2020, COM(2014) 332 final.

¹⁵ *National Strategies in the field of Occupational Safety and Health in the EU* (Poročilo o nacionalnih strategijah na področju varstva in zdravja pri delu v EU). EU-OSHA 2019.

¹⁶ Direktiva 2004/37/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti rakotvornim ali mutagenim snovem pri delu.

¹⁷ Sklepi Sveta z dne 13. junija 2019 z naslovom *The changing world of work: reflections on new forms of work and implications for the safety and health of workers* (Spreminjajoči se svet dela: preudarki o

izmenjav z Evropskim parlamentom; (iii) izmenjav s socialnimi partnerji in neodvisnimi strokovnjaki; (iv) odgovorov na javno posvetovanje; ter (v) mnenja Svetovalnega odbora za varnost in zdravje pri delu.

Prav tako temelji na informacijah iz ocene izvajanja Okvirne direktive 89/391/EGS o varnosti in zdravju delavcev pri delu v praksi in 23 z njo povezanih direktiv EU za obdobje 2013–2017.

Delovni dokument služb Komisije¹⁹ in zbirno poročilo²⁰, priložena temu sporočilu, povzemata te rezultate.

2. POSODOBLJENA VIZIJA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU – TRIJE KLJUČNI CILJI

Prednostne naloge prejšnjega okvira so še vedno aktualne. Vendar so v EU potrebni nadaljnji ukrepi na področju varnosti in zdravja pri delu, da bi delovna mesta ustrezala vse hitrejšim spremembam v gospodarstvu, demografiji, delovnih vzorcih in družbi na splošno²¹. Za del delavcev EU se pojmovanje delovnega mesta vse bolj spreminja, vendar postaja tudi vse kompleksnejše, saj se pojavljajo nove organizacijske oblike, poslovni modeli in panoge. Zaradi pandemije COVID-19 so se te kompleksnosti še povečale, politika varnosti in zdravja pri delu ter politika javnega zdravja pa sta postali bolj medsebojno povezani kot kdaj koli prej.

Strateški okvir se zato osredotoča na **tri horizontalne ključne cilje** za prihodnja leta:

- predvidevanje in obvladovanje **sprememb** v novem svetu dela, ki jih prinaša zeleni, digitalni in demografski prehod;
- boljše **preprečevanje** nezgod in bolezni na delovnem mestu;
- boljša **pripravljenost** na morebitne zdravstvene krize v prihodnosti.

Za uresničitev teh ciljev so potrebni ukrepi na ravni EU, nacionalni in sektorski ravni ter na ravni podjetij.

Izvajanje teh treh ciljev bo temeljilo na: (i) socialnem dialogu; (ii) krepitvi dokazne podlage; (iii) okrepitvi izvrševanja; (iv) ozaveščanju; in (v) financiranju.

novih oblikah dela ter posledicah za varnost in zdravje pri delu) (romunsko predsedstvo); Sklepi Sveta z dne 10. decembra 2019 z naslovom *A New EU Strategic Framework on Health and Safety at Work: Enhancing the implementation of Occupational Safety and Health in the EU* (Novi strateški okvir EU za varnost in zdravje pri delu: boljše izvajanje varnosti in zdravja pri delu v EU) (finsko predsedstvo); Sklepi Sveta z dne 8. junija 2020 z naslovom *Enhancing Wellbeing at Work* (Izboljšanje dobrega počutja pri delu) (hrvaško predsedstvo).

¹⁸ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 19. januarja 2017 o evropskem stebru socialnih pravic (2016/2095(INI)); Resolucija Evropskega parlamenta z dne 17. decembra 2020 o močni socialni Evropi za pravičen prehod (2020/2084(INI))

¹⁹ SWD(2021) 148/2.

²⁰ SWD(2021) 149/2.

²¹ Evropska raziskava podjetij o novih in nastajajočih tveganjih 2019.

2.1. Predvidevanje in obvladovanje sprememb

Narava številnih nalog, delovnih vzorcev in delovnih mest se spreminja. Zaradi **zelenega in digitalnega prehoda** so se pojavila delovna mesta, ki pred desetletjem še niso obstajala. Evropski zeleni dogovor²², digitalna strategija EU²³ in nova industrijska strategija za Evropo²⁴ bodo skupaj: (i) ustvarjali velike naložbe; (ii) prispevali k rasti, inovacijam in ustvarjanju delovnih mest; ter (iii) zagotovili prožnost in priložnosti za delavce, podjetja in samozaposlene. Proračun EU v višini 1,8 bilijona EUR za obdobje 2021–2027, vključno z instrumentom Evropske unije za okrevanje (NextGenerationEU), bo podprl te pobude in prispeval k trajnostnemu okrevanju. Hkrati pa demografske spremembe, povezane s starajočo se delovno silo, v Evropi zahtevajo stalen razmislek in odziv. Pri tem imata zdravje in varnost pri delu bistveno vlogo, saj se delavci starajo, zato je treba delovno okolje in naloge prilagoditi njihovim posebnim potrebam ter čim bolj zmanjšati tveganja. Zelena knjiga o staranju²⁵ je zato sprožila razpravo, tudi o pogojih za udeležbo starejših delavcev na trgu dela.

Tehnološki napredek lahko delavcem zagotovi nove priložnosti na vseh stopnjah življenja in poklicne poti. Digitalne tehnologije lahko delavcem, vključno z delavci invalidi ali starejšimi delavci, in njihovim delodajalcem zagotovijo digitalno podprte rešitve, ki podpirajo njihovo zdravje in dobro počutje. Ta tehnološki napredek lahko ponudi več priložnosti za boljše usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja tako za ženske kot moške ter podpira izvajanje zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu z dostopnimi orodji, ozaveščanjem in učinkovitejšimi inšpekcijskimi pregledi. Robotizacija, uporaba umetne inteligence in večja razširjenost dela na daljavo zmanjšujejo tveganja pri nevarnih nalogah, na primer na zelo kontaminiranih območjih,

²² https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_sl.

²³ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age_sl.

²⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0102>.

²⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0050&from=SL>.

kot so sistemi za odpadno vodo, odlagališča odpadkov ali kmetijska območja, kjer se izvaja zaplinjevanje. Vendar nove tehnologije prav tako prinašajo številne izzive zaradi: (i) večje nepredvidljivosti v zvezi s tem, kdaj in kje se delo opravlja; in (ii) tveganj, povezanih z novimi orodji in stroji. Podnebne spremembe lahko prav tako vplivajo na varnost in zdravje delavcev, vključno z višjo temperaturo okolja, onesnaženostjo zraka in ekstremnimi vremenskimi dogodki.

- ***Posodobitev in poenostavitev pravil EU o varnosti in zdravju pri delu v okviru zelenega in digitalnega prehoda***

Zakonodaja EU o varnosti in zdravju pri delu že zajema številna **tveganja, ki so povezana s spreminjajočimi se panogami, orodji in delovnimi mesti**. V zadnjih letih so bile posodobljene štiri direktive o varnosti in zdravju pri delu, ki urejajo osebno varovalno opremo, medicinsko oskrbo na ladjah, biološke dejavnike pri delu in izpostavljenost kemičnim snovem²⁶. Komisija je predlagala tudi revizijo direktive o strojih²⁷, ki obravnava tveganja, povezana z digitalizacijo in uporabo strojev, ki so prav tako pomembna za zdravje in varnost delavcev. Predlaga tudi prvi pravni okvir o umetni inteligenci, ki obravnava tveganja nekaterih sistemov umetne inteligence, ki se uporabljajo pri zaposlovanju, upravljanju delavcev in dostopu do samozaposlitve²⁸. Kljub temu pa znaten tehnološki razvoj, zlasti na področju **slikovnih zaslonov in delovnih mest**, ter razvijajoče se potrebe in zmogljivosti starajoče se delovne sile zahtevajo nadaljnje ustrezne zakonodajne posodobitve. Industrija 5.0²⁹ predlaga vizijo o tem, kako bi lahko evropska industrija prevzela vodilno vlogo v zelenem in digitalnem prehodu tako, da bi uskladila pravice in potrebe delavcev s tehnološkim napredkom in zmogljivostmi planeta.

Spreminjajoče se oblike dela, ki so med drugim posledica digitalizacije, in precejšnje povečanje deleža prebivalstva, ki dela na daljavo, bodo zahtevali tudi nove in posodobljene rešitve na področju varnosti in zdravja pri delu. Zaradi hitre uvedbe brezžičnih, mobilnih in drugih naprednih tehnologij ter povečane uporabe takšnih naprav za delo je treba opraviti nadaljnjo analizo izpostavljenosti delavcev optičnemu sevanju in elektromagnetnim poljem ter analizo možnih škodljivih učinkov zmogljivejših naprav na zdravje.

Komisija spremlja splošni razvoj novih oblik dela in poslovnih modelov, zlasti tistih, povezanih z ekonomijo na zahtevo, ki jo omogoča internet. Začela je drugo fazo posvetovanja s socialnimi partnerji, in, razen če se bodo socialni partnerji pripravljali

²⁶ Osebna varovalna oprema (Direktiva Sveta 89/656/EGS); medicinska oskrba na ladjah (Direktiva Sveta 92/29/EGS); biološki dejavniki pri delu (Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2000/54/ES); 5. seznam indikativnih mejnih vrednosti za poklicno izpostavljenost (Direktiva Komisije 2019/1831).

²⁷ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/2019-Machinery-Directive-revision_sl.

²⁸ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/proposal-regulation-laying-down-harmonised-rules-artificial-intelligence>.

²⁹ https://ec.europa.eu/info/news/industry-50-towards-more-sustainable-resilient-and-human-centric-industry-2021-jan-07_sl.

pogajati med seboj, bo konec leta 2021 predstavila pobudo za izboljšanje delovnih pogojev ljudi, ki delajo prek digitalnih platform³⁰. Eden ključnih ciljev te pobude je zagotoviti ustrezne delovne pogoje za vse ljudi, ki delajo prek platform, tudi z vidika zdravja in varnosti. S tem bo pojasnjeno zlasti stanje v zvezi s pravnim redom o varnosti in zdravju pri delu, ki se uporablja za osebe, ki so priznane kot delavci, vendar ne velja za osebe, opredeljene kot samozaposlene.

Ker se začenja izvajanje več pobud v okviru evropskega zelenega dogovora in trajnostne strategije EU za kemikalije³¹, je treba pregledati sedanje mejne vrednosti nekaterih nevarnih snovi, ki se uporabljajo v obstoječih in nastajajočih sektorjih³². To je pomembno za vprašanje zelenega prehoda in za preprečevanje bolezni, povezanih z delom, predvsem raka (glej tudi oddelek 2.2). V zvezi s **svincem** in **kobaltom**, dvema nevarnim snovem, ki se pogosto uporabljata v tehnologijah energije iz obnovljivih virov in proizvodnji baterij, novi znanstveni podatki kažejo, da bi bilo treba mejne vrednosti pregledati ali, v primeru kobalta, določiti.

Druga takšna snov je **azbest**. Izpostavljenost azbestu bo dejavnik tveganja za zdravje ljudi v valu prenove stavb³³, katerega cilj je, da bi stavbe v okviru evropskega zelenega dogovora bile prilagojene podnebno nevtralni prihodnosti. Čeprav ga v EU ni več mogoče proizvajati ali uporabljati, so delavci izpostavljeni problemu iz preteklosti, povezanem s prenovo stavb, v katerih je pogosto treba odstraniti azbest, uporabljen pred mnogimi leti. Izpostavljenost azbestu vsako leto v Evropi zahteva približno 88 000 smrtnih žrtev, kar predstavlja 55–85 % primerov pljučnega raka, ki se razvije na delu, stopnja umrljivosti zaradi te izpostavljenosti pa naj bi se do konca 20. in 30. let tega stoletja še naprej povečevala³⁴. Za delodajalce že veljajo stroge obveznosti glede zaščite, načrtovanja in usposabljanja. Vendar je treba glede na najnovejše znanstvene dokaze mejno vrednost izpostavljenosti azbestu znižati. V ta namen Komisija vzporedno s tem strateškim okvirom začenja drugo posvetovanje s socialnimi partnerji³⁵.

- **Poudarek na psihosocialnih tveganjih**

Že pred pandemijo je težave z duševnim zdravjem imelo približno 84 milijonov ljudi³⁶ v EU. Polovica delavcev v EU meni, da je stres na njihovem delovnem mestu pogost, ta pa

³⁰ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=522&furtherNews=yes&newsId=10025>.

³¹ https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:f815479a-0f01-11eb-bc07-01aa75ed71a1.0007.02/DOC_1&format=PDF.

³² <https://echa.europa.eu/sl/oels-activity-list/-/substance-rev/25140>.

³³ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij z naslovom: Val prenove za Evropo – ekologizacija stavb, ustvarjanje delovnih mest, izboljšanje življenj, COM(2020) 662 final

³⁴ Delo z azbestom pri energetski prenovi (mnenje na lastno pobudo). <https://www.eesc.europa.eu/sl/news-media/news/workers-health-should-not-be-jeopardised-order-make-buildings-energy-efficient>.

³⁵ Posvetovalni dokumenti bodo objavljeni na: https://ec.europa.eu/social/main.jsp?advSearchKey=consultationsocialpartners&mode=advancedSubmit&catId=22&doc_submit=&policyArea=0&policyAreaSub=0&country=0&year=0#navItem-1.

³⁶ https://ec.europa.eu/health/sites/default/files/state/docs/2018_healthatglance_rep_en.pdf.

prispeva k približno polovici vseh izgubljenih delovnih dni. Skoraj 80 % vodstvenih delavcev je zaskrbljenih zaradi stresa, povezanega z delom³⁷.

Zaradi pandemije je skoraj 40 % delavcev³⁸ začelo delati na daljavo s polnim delovnim časom³⁹. To zabrisuje tradicionalne meje med delom in zasebnim življenjem ter skupaj z drugimi trendi dela na daljavo, kot so stalna povezanost, pomanjkanje družbene interakcije in povečana uporaba IKT, dodatno povečuje **psihosocialna in ergonomska tveganja**.

Dokazi kažejo, da je za obvladovanje nevarnosti za psihosocialno dobrobit potreben postopek z različnimi fazami, ki vključuje spremembe delovnega okolja. Evropska komisija financira projekte, ki obravnavajo te izzive. Projekti so namenjeni razvoju in izvajanju ukrepov za spodbujanje dobrega duševnega zdravja in preprečevanje duševnih bolezni pri delu. Pričakuje se, da bosta zlasti projekta programa Obzorje 2020 Magnet4Europe⁴⁰ in EMPOWER⁴¹ prinesla inovativne rezultate. Cilj projekta RESPOND je obravnava škodljivih učinkov na duševno zdravje kritičnih delavcev v zdravstvenem sektorju ali sektorju oskrbe zaradi pandemije COVID-19⁴².

Komisija bo:

- do leta 2023 posodobila zakonodajni okvir za varnost in zdravje pri delu, povezan z **digitalizacijo**, s pregledom direktive o **delovnih mestih**⁴³ in direktive o **slikovnih zaslonih**⁴⁴;
- predlagala **zaščitne mejne vrednosti** za:
 - **azbest** v direktivi o izpostavljenosti azbestu pri delu⁴⁵ leta 2022;
 - **svinec** in **diizocianate** v direktivi o kemičnih dejavnikih⁴⁶ leta 2022;
 - **kobalt** v direktivi o rakotvornih in mutagenih snoveh v prvem četrletju leta 2024;
- začela kampanjo agencije EU-OSHA za zdravo delovno okolje za obdobje 2023–2025, katere cilj bo oblikovanje varne in zdrave **digitalne** prihodnosti, ki bo zajemala zlasti **psihosocialna in ergonomska tveganja**;

³⁷ Eurofound in EU-OSHA (2014), *Psychosocial risks in Europe: Prevalence and strategies for prevention* (Psihosocialna tveganja v Evropi: razširjenost in strategije za preprečevanje), Urad za publikacije Evropske unije, Luxembourg.

³⁸ V primerjavi z začetkom leta 2020, ko je 1 od 10 zaposlenih v EU delal na daljavo, s polnim delovnim časom ali občasno ter na splošno v visokokvalificiranih poklicih v sektorjih informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT) in sektorjih z intenzivno uporabo znanja.

³⁹ https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/jrc120945_policy_brief_-_covid_and_telework_final.pdf.

⁴⁰ <https://cordis.europa.eu/project/id/848031>.

⁴¹ <https://cordis.europa.eu/project/id/848180>.

⁴² <https://www.respond-project.eu>.

⁴³ Direktiva Sveta 89/654/EGS z dne 30. novembra 1989 o minimalnih zahtevah za varnost in zdravje na delovnem mestu.

⁴⁴ Direktiva Sveta 90/270/EGS z dne 29. maja 1990 o minimalnih varnostnih in zdravstvenih zahtevah za delo s slikovnimi zasloni.

⁴⁵ Direktiva 2009/148/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. novembra 2009 o varstvu delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu.

⁴⁶ Direktiva Sveta 98/24/ES z dne 7. aprila 1998 o varovanju zdravja in zagotavljanju varnosti delavcev pred tveganjem zaradi izpostavljenosti kemičnim dejavnikom pri delu.

- pred koncem leta 2022 v sodelovanju z državami članicami in socialnimi partnerji pripravila **nezakonodajno pobudo na ravni EU o duševnem zdravjem pri delu**, ki bo ocenila porajajoča se vprašanja v zvezi z duševnim zdravjem delavcev in predstavila smernice za ukrepanje;
- razvila analitično podlago⁴⁷, **e-orodja in smernice** za ocene tveganja, povezane z zelenimi in digitalnimi delovnimi mesti in procesi, vključno zlasti s **psihosocialnimi in ergonomskimi tveganji**;
- pozvala skupino strokovnjakov o učinkovitih načinih vlaganja v zdravje⁴⁸, da do konca leta 2021 poda mnenje o podpori **duševnemu zdravju zdravstvenih delavcev in drugih kritičnih delavcev**;
- zagotovila ustrezno nadaljnje ukrepanje na podlagi resolucije Evropskega parlamenta o **pravici do odklopa**⁴⁹.

Komisija poziva države članice, naj:

- v posvetovanju s socialnimi partnerji posodobijo svoje nacionalne pravne okvire, da bi obravnavali tveganja in priložnosti za varnost in zdravje pri delu, povezane z zelenim in digitalnim prehodom. Države članice bi se morale osredotočiti na uporabo digitalnih orodij, da bi povečale učinkovitost inšpekcij dela, in sicer s preprečevanjem in odkrivanjem kršitev zakonodaje;
- gostijo „medsebojne strokovne preglede“, ki obravnavajo poklicna psihosocialna in ergonomska vprašanja;
- okrepijo spremljanje in zbiranje podatkov o stanju duševnih in psihosocialnih tveganj v vseh sektorjih.

Komisija poziva socialne partnerje, da:

- do leta 2023 sprejmejo ukrepe in posodobijo obstoječe sporazume na medpanožni in sektorski ravni za obravnavo novih vprašanj na področju varnosti in zdravja pri delu, povezanih z digitalnim trgom dela, zlasti psihosocialnih in ergonomskega tveganja;
- na podlagi okvirnega sporazuma evropskih socialnih partnerjev o digitalizaciji⁵⁰ poiščejo skupne rešitve za reševanje izzivov, ki jih prinašajo delo na daljavo, digitalizacija in pravica do odklopa.

⁴⁷ Pregledi na področju varnosti in zdravja pri delu v zvezi z digitalizacijo in psihosocialnimi tveganji v sodelovanju z agencijo EU-OSHA za obdobje 2021–2024.

⁴⁸ https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/expert_panel/docs/mandate_workforce_mental-health_en.pdf.

⁴⁹ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0021_SL.html.

⁵⁰ https://www.etuc.org/system/files/document/file2020-06/Final%2022%2006%2020_Agreement%20on%20Digitalisation%202020.pdf.

2.2. Izboljšanje preprečevanja bolezni in nezgod, povezanih z delom

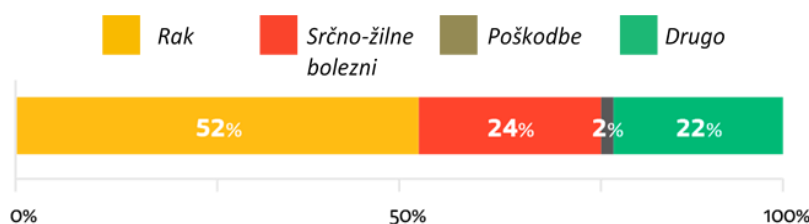
Storiti je treba vse, da bi čim bolj zmanjšali število smrti, povezanih z delom, v skladu s **pristopom „vizija nič“ k smrtnim primerom, povezanim z delom, v EU**⁵¹. V ta namen ta strateški okvir krepi **kulturo preprečevanja** tako v organizacijah kot med posameznimi delavci. Preprečevanje smrti, povezanih z delom, bo mogoče le: (i) s temeljito **preiskavo nezgod in smrti na delovnem mestu**; (ii) z ugotavljanjem **in obravnavo vzrokov teh nezgod in smrti**; (iii) z **ozaveščanjem** o tveganjih v zvezi z nezgodami in poškodbami, povezanimi z delom, ter poklicnimi boleznimi; ter (iv) s **krepitevijo izvrševanja** obstoječih pravil in smernic. Izkušnje, pridobljene v okviru „skorajšnjih nezgod“ in kritičnih incidentov, ter izmenjava informacij o teh dogodkih bodo omogočili boljšo analizo in preprečevanje po vsej EU. Število nezgod in smrtnih žrtev v kmetijskem in gozdarskem sektorju v EU je na primer še vedno nesprejemljivo visoko. V zvezi s tem so bistveni zanesljivi podatki o številu nezgod in smrtnih primerov na kmetijah ter celovito ozaveščanje, tudi o možnih tveganjih za druge družinske člane in otroke, ki živijo na kmetiji.

Vzroki smrti, povezanih z delom

V EU je **rak glavni vzrok smrti**, povezanih z delom (slika 3). Po ocenah rakotvorne snovi vsako leto povzročijo 100 000 smrti zaradi poklicnega raka. Ukrepi za boj proti raku na delovnem mestu so ključni elementi evropskega načrta za boj proti raku⁵², ki določa nov pristop EU k trajnostnemu preprečevanju, zdravljenju in oskrbi raka. Zaveza EU za boj proti poklicnemu raku je tudi v skladu s strategijo časovnega načrta o rakotvornih snoveh⁵³ za obdobje 2020–2024, ki povezuje države članice in socialne partnerje v prizadevanju za hitro uveljavitev mejnih vrednosti in izvajanje drugih določb, sprejetih na ravni EU, s čimer se omejuje izpostavljenost 26 nevarnim snovem in s tem izboljšujejo delovni pogoji za približno 40 milijonov delavcev.

Slika 3: Vzroki smrti, povezanih z delom, (v %) v EU⁵⁴

Vir: Mednarodna primerjava stroškov nezgod in bolezni, povezanih z delom, agencija EU-OSHA, 2017.

⁵¹ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 17. decembra 2020 o močni socialni Evropi za pravičen prehod (2020/2084(INI)) poziva države članice, naj se zavežejo k odpravi smrti in zmanjšanju bolezni, povezanih z delom, do leta 2030, Komisijo pa, naj ta cilj doseže z novo strategijo za varnost in zdravje pri delu.

⁵² https://ec.europa.eu/health/sites/default/files/non_communicable_diseases/docs/eu_cancer-plan_sl.pdf.

⁵³ <https://roadmaponcarnogens.eu/>.

⁵⁴ Podatki za EU izvirajo iz obdobja pred letom 2021, zato vključujejo tudi podatke za Združeno kraljestvo.

Drugi bistveni vidik izboljšanja zaščite delavcev je obravnava **poklicnih srčno-žilnih bolezni**, kot so bolezni srca ali kapi. Čeprav so srčno-žilne bolezni **drugi najpogostejši vzrok smrti, povezanih z delom**, v EU (slika 3), je le malo znanega o njihovih temeljnih vzrokih in povezavah s tveganji pri delu. To otežuje uporabo ustreznih preventivnih ukrepov na delovnem mestu. Prednostne naloge bi morale biti nadaljnje raziskave in zbiranje podatkov ter spodbujanje zdravja pri delu na ravni EU in na nacionalni ravni. Ti ukrepi bi morali zajemati tudi **kostno-mišična obolenja**, ki prizadenejo milijone delavcev v EU⁵⁵. V najslabšem primeru lahko kostno-mišična obolenja, povezana z delom, povzročijo invalidnost in običajno niso povezana z enim samim vzrokom, temveč s kombinacijo fizičnih, psihosocialnih, organizacijskih in individualnih dejavnikov.

- **Nevarne snovi**

Nevarne snovi je mogoče najti na skoraj vseh delovnih mestih, milijoni delavcev v EU pa so jim izpostavljeni vsak dan.

Na splošno se je postopek obravnavanja nevarnih snovi na podlagi znanstvene ocene, posvetovanja s tristranskim Svetovalnim odborom za varnost in zdravje pri delu in tesnega sodelovanja vseh deležnikov izkazal za uspešnega, čeprav zahteva veliko časa in virov. V tem strateškem okviru se bo metodologija za obravnavo nevarnih snovi še naprej posodabljala, da bi se opredelile nadaljnje možnosti za večjo **učinkovitost pri določanju mejnih vrednosti za varnost in zdravje pri delu** v postopku odločanja. Poleg tega bo Komisija še naprej poenostavljala povezavo med varnostjo in zdravjem pri delu ter uredbo REACH⁵⁶, da se zagotovi zaščita delavcev v skladu s pristopom „**ena snov, ena ocena**“ in posodobljenim pristopom boljšega pravnega urejanja.

Tekoči zakonodajni postopek o mejnih vrednostih za **akrilonitril, nikljeve spojine in benzen**⁵⁷ v okviru direktive o rakotvornih in mutagenih snoveh bo pomagal povečati zaščito več kot milijona delavcev pred rakotvornimi in mutagenimi snovmi. Poleg tega Svetovalni odbor za varnost in zdravje pri delu opredeljuje snovi, ki jih je treba prednostno obravnavati v okviru direktive o rakotvornih in mutagenih snoveh ter direktive o kemičnih dejavnikih, da se zagotovijo najnovejše mejne vrednosti za nevarne kemikalije.

Prednost bo imela posodobitev in razširitev zaščite delavcev, ki so izpostavljeni **snovem, strupenim za razmnoževanje**, v skladu z zahtevami Evropskega parlamenta. Učinki snovi, strupenih za razmnoževanje, se delijo v dve skupini: (i) učinke na spolno delovanje in plodnost; in (ii) učinke na razvoj zarodka ali potomcev. To so resna tveganja za zdravje in lahko povzročijo spontani splav, mrtvorojenost ali slabši kognitivni razvoj spočetih otrok. Po oceni iz najslabšega scenarija morda snovi, strupene za razmnoževanje, vsako leto povzročijo do 1 274 novih primerov težav z reproduktivnim

⁵⁵ <https://healthy-workplaces.eu/sl/about-topic/what-issue>.

⁵⁶ Uredba o registraciji, evalvaciji, avtorizaciji in omejevanju kemikalij (https://ec.europa.eu/environment/chemicals/reach/reach_en.htm).

⁵⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A52020PC0571>.

zdravjem, kar povzroči gospodarsko škodo v višini 381 milijonov EUR na leto. **Svinec** je glavni krivec za razvoj bolezni, ki jih povzročijo snovi, strupene za razmnoževanje⁵⁸. Prihodnji predlog strožjih zavezujočih mejnih vrednosti za svinec bo zato pomemben korak naprej pri obravnavi snovi, strupenih za razmnoževanje. Bistveno pa bo tudi določiti poseben seznam ključnih snovi, strupenih za razmnoževanje, ki jih je treba nujno obravnavati. Hkrati bo delovna skupina za kemikalije Svetovalnega odbora za varnost in zdravje pri delu še naprej razpravljala o potrebi po dodajanju snovi, strupenih za razmnoževanje, in nevarnih zdravil k direktivi o rakotvornih in mutagenih snoveh ter o metodologiji za določitev mejnih vrednosti.

Evropski parlament in deležniki so poudarili tudi potrebo po zaščiti zdravstvenega osebja, izpostavljenega **nevarnim zdravilom** in drugim tveganjem. Evropska komisija in agencija EU-OSHA sta začeli obsežne študije in dialoge s strokovnjaki in deležniki o tem, kako ta tveganja obravnavati kot del učinkovitega zagotavljanja zdravstvenega varstva. To je razkrilo veliko potrebo po nadaljnjem usposabljanju, poučevanju in zagotavljanju smernic ter izzive pri sprejemanju zavezujoče zakonodaje za obravnavo tega vprašanja.

Spodbujanje zdravja pri delu

Zdrava delovna sila je temelj močnega in odpornega gospodarstva in družbe. Spodbujanje zdravega načina življenja na delovnem mestu lahko bistveno zmanjša pogostost absentizma, bolezni in nenalezljivih bolezni (kot so rak, debelost, bolezni srca in ožilja ter sladkorna bolezen). V okviru evropskega načrta za boj proti raku se bodo na primer začeli izvajati ukrepi za izboljšanje zdravstvene pismenosti o tveganjih in dejavnikih za nastanek raka, da bi ljudem, vključno z delavci, zagotovili informacije in orodja, ki jih bodo spodbudila k bolj zdravemu načinu življenja.

Delovna mesta za vse

Priznavanje raznolikosti delovne sile, vključno z razlikami in neenakostmi med spoloma, ter boj proti diskriminaciji med delavci sta bistvena za zagotavljanje varnosti in zdravja tako delavk kot delavcev, tudi pri ocenah tveganja pri delu. S pandemijo so na primer postala očitna tveganja zaradi slabo prilagojenih orodij in opreme (npr. ženske v zdravstvenem sektorju, prisiljene nositi osebno zaščitno opremo, namenjeno moškim) ter potreba po zagotavljanju točnih, pravočasnih in preprosto razumljivih informacij, s katerimi bi zagotovili, da bodo lahko vsi delavci, tudi tisti najbolj prikrajšani, v celoti razumeli pravila delovnega mesta in uveljavljali svoje pravice. Spodbujali se bodo ukrepi za preprečevanje spolne pristranskosti pri ocenjevanju in prednostnem razvrščanju tveganj za ukrepanje, in sicer z zagotavljanjem: (i) zastopanosti **spolov** pri posvetovanjih z delavci; (ii) usposabljanja, prilagojenega osebnemu položaju zaposlenih; in (iii) prepoznavanja tveganj v poklicih, ki so bili dolgo spregledani ali obravnavani kot „lahki poklici“ (npr. oskrbovalci ali čistilci).

⁵⁸ Študija o kemikalijah, strupenih za razmnoževanje. <https://ec.europa.eu/social/>.

Komisija bo v skladu s strategijo Komisije o pravicah invalidov za obdobje 2021–2030⁵⁹ predstavila sveženj, ki bo **invalidom** zagotovil boljše rezultate na trgu dela. Ta sveženj bo vključeval smernice in podporo za vzajemno učenje o: zagotavljanju zdravja in varnosti pri delu; ter programih poklicne rehabilitacije za ljudi s kroničnimi boleznimi ali osebe, ki so bile žrtve nesreč.

Nasilje, nadlegovanje ali diskriminacija na delovnem mestu, naj bo na podlagi spola, starosti, invalidnosti, veroizpovedi ali prepričanja, rasnega ali etničnega porekla in spolne usmerjenosti, lahko vplivajo na varnost in zdravje delavcev in imajo lahko zato negativne posledice za prizadete, njihove družine, sodelavce, organizacije in družbo na splošno. Privedejo lahko tudi do izkoriščanja delovne sile. Komisija bo ocenila, kako povečati učinkovitost direktive o sankcijah zoper delodajalce (2009/52/ES), tudi v zvezi z inšpekcijskimi pregledi, ki se osredotočajo na posebno ranljive skupine delavcev. Komisija je predlagala sklep Sveta o pooblastitvi držav članic, da v interesu EU ratificirajo Konvencijo Mednarodne organizacije dela o nasilju in nadlegovanju iz leta 2019 (št. 190)⁶⁰. Konvencija vključuje tudi posebna pravila o nasilju zaradi spola in nadlegovanju na delovnem mestu, ki bodo okrepljena s prihodnjim zakonodajnim predlogom o preprečevanju nasilja nad ženskami zaradi spola in nasilja v družini ter boju proti njima, kot je bilo napovedano v strategiji za enakost spolov za obdobje 2020–2025⁶¹.

Komisija bo:

- spodbujala pristop „**vizija nič**“ do smrti, povezanih z delom, in sicer tako, da bo:
 - izboljšala zbiranje podatkov o nezgodah pri delu in poklicnih boleznih ter analizirala temeljne vzroke za vsako smrt ali poškodbo, povezano z delom;
 - ustanovila posebno tristransko delovno skupino Svetovalnega odbora za varnost in zdravje pri delu za vizijo nič ter razvijala ciljno usmerjene ukrepe in orodja za informiranje, da bi povečala ozaveščenost;
 - okrepila izvrševanje s podpiranjem Odbora višjih inšpektorjev za delo pri ozaveščanju o zmanjševanju števila smrtnih primerov, povezanih z delom, na ravni podjetij, izmenjevala dobre prakse in podpirala intenzivnejše usposabljanje za inšpektorate za delo;
- posodobila pravila EU o nevarnih snoveh za boj proti **raku, boleznim reproduktivnih organov in boleznim dihal** tako, da bo:
 - leta 2023 začela posvetovanje s socialnimi partnerji o znižanih mejnih vrednostih za **varilni dim, policiklične aromatske ogljikovodike, izopren in 1,4-dioksan** v okviru direktive o rakotvornih in mutagenih snoveh⁶²;
 - do konca leta 2021 določila prednostni seznam **snovi, strupenih za razmnoževanje**, ki jih je treba obravnavati v ustreznih direktivah;
- do leta 2022 zagotovila posodobljene smernice, vključno s smernicami o

⁵⁹ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=sl&pubId=8376&furtherPubs=yes>.

⁶⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A52020PC0024>.

⁶¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0152>.

⁶² Peta revizija direktive o rakotvornih in mutagenih snoveh.

usposabljanju, protokolih, nadzoru in spremljanju, za zaščito delavcev pred izpostavljenostjo **nevarnim zdravilom**;

- do prvega četrtertletja leta 2024 v sodelovanju z agencijo EU-OSHA pripravila pregled varnosti in zdravja pri delu v **zdravstvenem sektorju in sektorju oskrbe**;
- spodbujala ozaveščanje o **kostno-mišičnih obolenjih, raku in duševnem zdravju** ter **nadlegovanju in spolni pristranskosti na delovnem mestu**;
- v sodelovanju z agencijo EU-OSHA malim in srednjim podjetjem zagotovila informacije o posameznih sektorjih;
- pred koncem leta 2021 predlagala zakonodajno pobudo za preprečevanje nasilja nad ženskami zaradi spola in nasilja v družini ter boju proti njima.

Komisija poziva države članice, naj:

- si prizadevajo za izpolnitev pristopa „**vizija nič**“ k smrtnim primerom, povezanim z delom, v EU;
- obravnavajo poklicna tveganja, povezana s **srčno-žilnimi boleznimi**;
- spodbujajo uporabo Evropskega kodeksa proti raku med delavci, da se izboljša njihova zdravstvena pismenost in zmanjšajo tveganja za nastanek raka;
- ocenijo in obravnavajo tveganja s posebnim poudarkom na **skupinah, ki jih je pandemija najbolj prizadela**, kot so invalidi;
- dejavno podpirajo ponovno vključevanje, nediskriminacijo in prilagajanje delovnih pogojev delavcev, ki so obboleli za rakom ali so ga preboleli;
- spodbujajo upoštevanje **vidika spola** pri oblikovanju, izvajanju in poročanju;
- dejavno obravnavajo **nevarnosti v zdravstvenem sektorju** z vzpostavitvijo in izvajanjem varnih delovnih postopkov ter zagotavljanjem **ustreznega usposabljanja**;
- zagotovijo boljše **smernice in usposabljanje** za ocene tveganja in preventivne ukrepe, zlasti za **mikropodjetja ter MSP**;

zagotovijo **usposabljanje kmetov** prek storitev kmetijskega svetovanja, da bi izboljšali njihove spretnosti in ozaveščenost o zdravstvenih in varnostnih predpisih na kmetijah, vključno z varno uporabo kemičnih snovi, zlasti fitofarmacevtskih sredstev.

Komisija poziva socialne partnerje, da:

- razvijejo smernice za zdravstveni sektor, ki se bodo med drugim osredotočale na zaščito delavcev pred izpostavljenostjo **nevarnim zdravilom**, kar bo utrla pot razvoju spletnega interaktivnega orodja za oceno tveganja (OiRA), ki bo v sodelovanju z agencijo EU-OSHA oblikovano posebej za zdravstveni sektor.

2.3. Izboljšanje pripravljenosti – hiter odziv na grožnje

V kriznih časih, kot je pandemija COVID-19, sta varnost in zdravje pri delu ključna za podporo delavcem, podjetjem in vladam pri varovanju življenj ter obvladovanju tveganj za dobro počutje, neprekinjenega poslovanja in trajnosti. Zato je bistveno upoštevati spoznanja, pridobljena med

pandemijo COVID-19, in izboljšati pripravljenost na morebitne prihodnje zdravstvene krize, pa tudi na ponovno vzpostavitev dela po pandemiji. S pravočasnejšim in učinkovitejšim odzivom na take krize bi morali večjo pozornost nameniti ukrepom za izboljšanje higiene, blažilnim ukrepom v zunajbolnišničnem okolju in podpori duševnemu zdravju, poleg tega pa bi bilo treba nadalje razvijati sinergije med varnostjo in zdravjem pri delu ter javnim zdravjem. Sedanji okvir tako prispeva k oblikovanju zdravstvenih politik in k boljši pripravljenosti v prihodnosti, vzporedno s sporočilom o prvih spoznanjih v zvezi s pandemijo COVID-19⁶³.

Pandemija COVID-19 je razkrila, kako pomembno je, da ima delodajalec splošno okvirno obveznost **oceniti tveganje in izvajati preventivne ukrepe** za obravnavanje zdravstvenih tveganj za delavce v primeru zdravstvene krize. Bolj kot kdaj koli prej je poudarila potrebo po tem, da imajo delavci delovno okolje, ki zmanjšuje tveganje za prenos nalezljivih bolezni. Od izbruha pandemije je agencija EU-OSHA v posvetovanju z nacionalnimi organi in socialnimi partnerji pripravila vrsto smernic in orodij⁶⁴, kar je delodajalcem, zlasti MSP, omogočilo, da so v različnih fazah pandemije vedeli, kako izpolnjevati⁶⁵ zahteve glede varnosti in zdravja pri delu. Te smernice bodo prilagojene postopnemu znanstvenemu razumevanju tveganj in ustreznim javnozdravstvenim ukrepom. Poleg tega bo Komisija na področju varnosti in zdravja pri delu razvila **postopke in smernice EU za izredne razmere**, da se omogoči hitra uporaba ukrepov v primeru zdravstvenih kriz. Ti bi med drugim vključevali določbe o posodobljenih ocenah tveganja, mehanizme, s katerimi bi države članice pravočasno obveščale Komisijo o pojavu nevarnosti za zdravje v različnih sektorjih in na različnih delovnih mestih, ter povezane nacionalne načrte za varnost in zdravje pri delu.

Hkrati je bil virus SARS-CoV-2 po nujnem postopku uvrščen v **direktivo o bioloških dejavnikih**⁶⁶. Ta odločitev pomaga zagotavljati zaščito delavcev v objektih, v katerih se neposredno ravna z virusom, kot so centri za proizvodnjo in distribucijo cepiva. Komisija bo zdaj spremljala njeno izvajanje in pripravila smernice za inšpektorje za delo, s čimer bo pomagala zagotoviti pravilno uporabo ukrepov.

S pandemijo je postalo očitno tudi dejstvo, da so lahko mobilni in čezmejni delavci, vključno s **sezonskimi delavci** iz EU in tretjih držav, v nekaterih primerih bolj izpostavljeni nezdravim ali nevarnim življenjskim in delovnim razmeram, kot so neustrezni ali prenaseljeni stanovanjski prostori ali pomanjkanje informacij o njihovih pravicah. Komisija je pripravila smernice o sezonskih delavcih in delavcih v prometu v EU v okviru izbruha COVID-19. S smernicami poziva države članice in podjetja, naj zagotovijo spoštovanje obveznosti glede zaščite nepogrešljivih in ranljivih delavcev, vključno z izpolnjevanjem obveznosti glede varnosti in zdravja pri delu. Evropski organ

⁶³ https://ec.europa.eu/info/files/communication-early-lessons-covid-19-pandemic_sl.

⁶⁴ <https://osha.europa.eu/sl/themes/covid-19-resources-workplace>.

⁶⁵ <https://osha.europa.eu/sl/publications/covid-19-back-workplace-adapting-workplaces-and-protecting-workers/view>.

⁶⁶ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2000/54/ES z dne 18. septembra 2000 o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti biološkim dejavnikom pri delu.

za delo je junija 2021 ob podpori Evropske komisije začel tudi kampanjo ozaveščanja z naslovom „Rights for all seasons“ (Pravice niso sezonske), v kateri je opozoril na potrebo po spodbujanju poštenih in varnih delovnih pogojev za sezonske delavce, zaposlene v državah EU⁶⁷. Poleg tega agencija EU-OSHA v sodelovanju z Odborom višjih inšpektorjev za delo v vseh državah članicah izvaja anketo glede stališč inšpektorjev za delo o varnosti in zdravju pri delu pri poklicih z visokim tveganjem, vključno s sezonskim delom.

Medtem ko se pristop EU na področju varnosti in zdravja pri delu osredotoča na preprečevanje, je pomembno tudi podpirati delavce, ki so se okužili s COVID-19, in družine, ki so izgubile družinske člane zaradi izpostavljenosti virusu SARS-CoV-2 na delovnem mestu. V ta namen je večina držav članic poročala, da COVID-19 priznava kot poklicno bolezen. Čeprav so poklicne bolezni vprašanje, tesno povezano s socialno varnostjo, ki je v nacionalni pristojnosti, **Komisija v**

Priznavanje COVID-19 kot poklicne bolezni ali nezgode pri delu je že realnost v 25 državah članicah. Francija je na primer septembra 2020 sprejela vladni odlok, ki omogoča samodejno priznavanje pri zdravstvenih ter podobnih delavcih in strokovnjakih v primerih hude okužbe dihal. Poleg tega Francija za take primere omogoča izplačilo nadomestila. Na Danskem se lahko v vseh poklicih primeri COVID-19 priznajo kot poklicna bolezen in nezgode pri delu, za katere so lahko delavci upravičeni do nadomestila, in sicer na podlagi ocene ustreznih organov.

priporočilo o poklicnih boleznih⁶⁸ spodbuja države članice k priznavanju poklicnih bolezni, navedenih v priporočilu, da bi se spodbudilo zbliževanje.

Komisija bo:

- v tesnem sodelovanju z akterji na področju javnega zdravja nemudoma začela pripravljati poglobljeno oceno učinkov pandemije in učinkovitosti okvirov EU ter nacionalnih okvirov za varnost in zdravje pri delu, da bi razvila **postopke in smernice za izredne razmere**, namenjene hitri uvedbi, izvajanju in spremljanju ukrepov v **morebitnih prihodnjih zdravstvenih krizah**;
- do leta 2022 posodobila **priporočilo Komisije o poklicnih boleznih, ki bo vključevalo tudi COVID-19**;
- do leta 2022 pripravila **smernice za inšpektorje za delo** o ocenjevanju kakovosti ocen tveganja in ukrepov za obvladovanje tveganja v okviru direktive o bioloških dejavnikih.

Komisija poziva države članice, naj:

- oblikujejo načrte pripravljenosti na prihodnje krize v nacionalnih strategijah za varnost in zdravje pri delu, vključno z izvajanjem smernic in orodij EU;
- do leta 2023 pripravijo mehanizme za usklajevanje med organi za javno zdravje ter organi za varnost in zdravje pri delu;
- okrepijo spremljanje in učinkovite inšpekcijske preglede izpolnjevanja obveznosti

⁶⁷ <https://www.ela.europa.eu/en/news/rights-all-seasons-european-labour-authority-supports-fair-work-seasonal-workers>.

⁶⁸ Priporočilo Komisije z dne 19. septembra 2003 o evropskem seznamu poklicnih bolezni.

glede varnosti in zdravja pri delu za sezonske delavce v poklicih z visokim tveganjem;

- okrepijo sodelovanje in izmenjavo informacij med inšpektorati za delo in drugimi ustreznimi nacionalnimi organi, da bi izboljšale zdravstvene in varnostne standarde v vseh zaposlitvenih sektorjih.

3. IZVAJANJE POSODOBLJENEGA STRATEŠKEGA OKVIRA

Ta strateški okvir bo temeljil na: (i) okrepljeni **dokazni podlagi**; (ii) močnem **socialnem dialogu**; (iii) mobiliziranih **sredstvih**; (iv) izboljšanem **izvrševanju**; in (v) **ozaveščanju**.

Države članice bodo morale obravnavati **zelena in digitalna vprašanja v nacionalnih strategijah za varnost in zdravje pri delu ter izboljšati področje preprečevanja in pripravljenosti**, da bi zagotovile, da se posodobljeni ukrepi in pristopi uporabijo na terenu.

Na ravni podjetij bo to pomenilo **načrtovanje in vnaprejšnje ukrepe delodajalcev**. Potrebni so ciljno usmerjene in posodobljene **smernice** ter **ozaveščanje in digitalna orodja** s posebnim poudarkom na MSP, da bi se jih podprlo pri tem prehodu, s čimer bi se zagotovile visoka raven varovanja delavcev in trajnostne rešitve, pa tudi ohranila konkurenčnost.

- ***Socialni dialog***

Socialni partnerji so še posebno primerni za iskanje rešitev, prilagojenih okoliščinam posamezne dejavnosti ali sektorja. Sektorski socialni dialog EU močno prispeva k učinkovitemu izvajanju zakonodaje EU o varnosti in zdravju pri delu. Komisija bo sodelovala s socialnimi partnerji, da bi opredelila ustrezna področja in ukrepe na sektorski ravni za izvajanje tega strateškega okvira.

- ***Dokazna podlaga***

Tako na ravni EU kot na nacionalni ravni so **raziskave in zbiranje podatkov** pogoj za preprečevanje bolezni in nezgod, povezanih z delom. Znanstveni nasveti in najnovejši tehnološki razvoj prispevajo k oblikovanju zakonodaje in politike na področju varnosti in zdravja pri delu. To Komisiji omogoča, da nadaljuje z oblikovanjem politik, podprtih z dokazi, kot je določeno v sporočilu o boljšem pravnem urejanju iz leta 2021⁶⁹.

Raziskave, zbiranje podatkov in usmerjeni medsebojni strokovni pregledi o posebnih temah v sedanjem okviru, tako na nacionalni ravni kot na ravni EU, bodo izhodišča za cilje, povezane z obravnavo sprememb, preprečevanjem in pripravljenostjo na področju varnosti in zdravja pri delu. Ukrepi morajo upoštevati vidik spola in biti prilagojeni okoliščinam vseh delavcev, vključno s: (i) potrebami mladih delavcev, ki vstopajo v poklicno življenje; (ii) potrebami invalidov; in (iii) potrebami starajoče se delovne sile, ki

⁶⁹ https://ec.europa.eu/info/files/better-regulation-joining-forces-make-better-laws_sl.

mora slediti hitremu razvoju sodobne tehnologije in pri kateri se povečuje razširjenost kroničnih bolezni in bolezni, ki povzročajo invalidnost⁷⁰.

- ***Uporaba in spremljanje strateškega okvira***

Uspeh tega strateškega okvira je v veliki meri odvisen od njegovega izvajanja na nacionalni in lokalni ravni. Da bi to dosegle, naj države članice: (i) **posodobijo svoje sedanje strategije za varnost in zdravje pri delu**; (ii) izvajajo posodobljeni pristop k varovanju delavcev na lokalni ravni; in (iii) obravnavajo trend zmanjševanja števila inšpekcijskih pregledov v nekaterih državah članicah⁷¹ s povečanjem pregledov na terenu.

Na vrhu o pregledu stanja na področju varnosti in zdravja pri delu, ki bo potekal leta 2023 in na katerem bodo sodelovale institucije EU, države članice, socialni partnerji, agencija EU-OSHA in drugi ustrezni deležniki, se bodo uporabile prve pridobljene izkušnje in priporočile potrebne preusmeritve te strategije. Na vrhu bo poudarek na doseženem napredku v zvezi s pristopom „vizija nič“ k smrtnim primerom, povezanim z delom, ter na pripravljenosti na morebitne prihodnje nevarnosti za zdravje in varnost delavcev.

Komisija je v akcijskem načrtu za evropski steber socialnih pravic v revidiranem pregledu socialnih kazalnikov predlagala **nov kazalnik o nezgodah pri delu s smrtnim izidom**. Novi kazalnik bo ključni element spremljanja „vizije nič“ EU.

Ta strateški okvir bo pripomogel tudi k boljši **uporabi in izvrševanju obstoječega prava EU**, npr. pri **delu inšpektorjev za delo**, ob podpori ustreznih akterjev (npr. Svetovalnega odbora za varnost in zdravje pri delu, agencije EU-OSHA ter Odbora višjih inšpektorjev za delo). Zagotavljanje smernic in usposabljanja za inšpektorje za delo na ravni EU in nacionalni ravni, da bi spodbudili sodelovanje in inovativne metode inšpekcijskih pregledov, prispeva k doslednejšemu izvrševanju v državah članicah. Poleg tega bo Komisija sodelovala z agencijo EU-OSHA pri razvoju podpornih orodij in smernic za delodajalce, zlasti mikro in mala podjetja, da bi zagotovila uskladitev z zakonodajo o varnosti in zdravju pri delu.

- ***Ozaveščanje in krepitev zmogljivosti***

Za izpolnitev pristopa „vizija nič“ k smrtnim primerom, povezanim z delom, morata biti izpolnjena dva temeljna pogoja: (i) **ozaveščanje** o tveganjih v zvezi z nezgodami in poškodbami, povezanimi z delom, ter poklicnimi boleznimi; (ii) **krepitev zmogljivosti** delodajalcev, da se z usposabljanjem in izobraževanjem zagotovi varnost pri delu; in (iii) vsi akterji morajo sprejeti odgovornost za spoštovanje pravil in smernic. Agencija EU-

⁷⁰ *The ageing workforce: implications for occupational safety and health* (Staranje delovne sile: posledice za varnost in zdravje pri delu). Pregled raziskav. Agencija EU-OSHA, 2016.

⁷¹ Evropska komisija (2021): *Study to support the evaluation of the EU Strategic Framework on health and safety at work 2014-2020 – Final Report* (Študija za podporo pri izvedbi ocene strateškega okvira EU za varnost in zdravje pri delu za obdobje 2014–2020 – končno poročilo).

OSHA se bo nenehno osredotočala na ozaveščanje, zlasti s pregledom varnosti in zdravja pri delu na področju digitalizacije in v okviru kampanje za zdravo delovno okolje za obdobje 2023–2025: varnost in zdravje pri delu ter digitalizacija. Prispevala bo k poglobljanju znanja in večji ozaveščenosti o tveganjih, povezanih s temi spremembami.

- **Financiranje**

Sredstva EU, zlasti mehanizem za okrevanje in odpornost ter sredstva iz skladov kohezijske politike, se lahko uporabijo za spodbujanje naložb za ukrepe na področju varnosti in zdravja pri delu. Več kot 50 % novega dolgoročnega proračuna EU in instrumenta NextGenerationEU bo namenjenega posodobitvi EU, zlasti z naložbami v raziskave in inovacije, zeleni in digitalni prehod, pripravljenost, okrevanje in odpornost. Evropski socialni sklad plus (ESS+) je na voljo za podporo ukrepom za spodbujanje trajnostnega in kakovostnega zaposlovanja ter socialne vključenosti, pri čemer je 25 % sredstev namenjenih slednji. Države članice lahko ESS+ uporabijo za naložbe v: (i) inovativne in produktivnejše delovne ureditve; (ii) usposabljanje; (iii) kampanje obveščanja in ozaveščanja o zdravem načinu življenja; (iv) dobro počutje pri delu; in (v) podporo inšpektorjem za delo. Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR) lahko prispeva k bolj prilagojenemu delovnemu okolju, digitalnim rešitvam in opreми. ESRR in Kohezijski sklad lahko podpreta povezljivost podeželskih in oddaljenih območij. Tudi novi zdravstveni program EU – Program EU za zdravje za obdobje 2021–2027 – bo zagotovil pomembno podporo boju proti raku. Poleg tega bo Program EU za zdravje za obdobje 2021–2027 prispeval k: (i) preprečevanju bolezni in spodbujanju zdravja pri starajočem se prebivalstvu; ter (ii) boljšemu nadzoru nad nevarnostmi za zdravje. EU bo poleg tega podpirala države članice z raziskavami na področju zdravja v okviru misije proti raku programa Obzorje Evropa⁷², ki združuje inovativne pristope k raziskavam in javnemu zdravju s poudarkom na preprečevanju raka, ter z infrastrukturo, potrebno za digitalna zdravstvena orodja, in sicer prek Instrumenta za povezovanje Evrope. V prvih programih dela Obzorja Evropa je v okviru sklopa o zdravju bilo predlaganih več tem, povezanih z varnostjo in zdravjem pri delu. Poleg tega bodo rezultati tekočih raziskav o varnosti in zdravju pri delu, financiranih v okviru programa Obzorje 2020, zagotovili dragocen prispevek, na primer k duševnem zdravju pri delu⁷³. Novi Instrument za tehnično podporo je na voljo tudi za pomoč državam članicam pri oblikovanju in izvajanju reform na področju varnosti in zdravja pri delu.

4. SPODBUJANJE UČINKOVITIH STANDARDOV VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU PO VSEM SVETU

V globaliziranem svetu se grožnje za zdravje in varnost ne ustavijo na mejah. Države po svetu imajo koristi od izmenjave dobrih praks in učenja iz izkušenj drugih držav. Bistvenega pomena je **okrepiti sodelovanje s partnerskimi državami EU**,

⁷² Splošni cilj misije je, da bo „do leta 2030 rešenih več kot 3 milijone življenj, oboleli pa bodo živeli dlje in bolje“.

⁷³ <https://op.europa.eu/sl/publication-detail/-/publication/03a2c022-9c01-11eb-b85c-01aa75ed71a1>.

regionalnimi in mednarodnimi organizacijami ter drugimi mednarodnimi forumi, da bi zvišali standarde varnosti in zdravja pri delu na svetovni ravni.

Komisija bo sodelovala z Mednarodno organizacijo dela (MOD) pri izvajanju in spremljanju Deklaracije za prihodnost dela ob stoletnici MOD iz leta 2019. S tem sodelovanjem se bo podprla vključitev pravice do varnih in zdravih delovnih pogojev v okvir MOD o temeljnih načelih in pravicah pri delu. Še zlasti pomembno bo sodelovanje med MOD in Svetovno zdravstveno organizacijo na področju podatkov in znanja. To sodelovanje bo vključevalo podporo, skupaj z državami članicami, pri oblikovanju novega kazalnika umrljivosti zaradi bolezni, ki so posledica dejavnikov poklicnega tveganja, v okviru ciljev Združenih narodov glede trajnostnega razvoja.

Komisija bo spodbujala varnost in zdravje pri delu v svetovnih dobavnih verigah in podjetjih, ki delujejo v državah z nizkimi in srednjimi dohodki. To bo vključevalo zlasti nadaljnje sodelovanje v okvirnih pobudah, kot so sklad skupine G7 Vision Zero, sporazum skupine G20 o varnejših delovnih mestih ter mreža strokovnjakov za varnost in zdravje pri delu.

Nujno je treba: (i) zagotoviti, da se standardi varnosti in zdravja pri delu ustrezno upoštevajo kot del zavezujočih zavez glede delovnih in socialnih standardov; in (ii) spodbujati širše vprašanje o dostojnem delu v prihodnjih trgovinskih sporazumih EU. Učinkovito izvajanje trgovinskih sporazumov EU bi moralo podpirati te zaveze, pri čemer naj sledi nedavnemu zgledu sporazuma o gospodarskem partnerstvu med EU in Japonsko.

Komisija bo še naprej razvijala dvostransko sodelovanje s partnerskimi državami za spodbujanje boljših delovnih pogojev, s čimer se bo spopadla z neenakostmi in si prizadevala za človekov razvoj po vsem svetu. Poleg tega se bo dvostransko sodelovanje z ZDA nadaljevalo v okviru ponovno pregledanega in posodobljenega skupnega programa za varnost in zdravje pri delu, začelo pa se bo izvajati tudi novo sodelovanje, zlasti s Kanado.

Države kandidatke in potencialne kandidatke bodo prejele podporo pri njihovih prizadevanjih za usklajitev svojih pravnih okvirov in politik na področju varnosti in zdravja pri delu s pravnim redom EU. Za Zahodni Balkan to vključuje podporo prek: (i) postopka gospodarskega in reformnega programa; (ii) sej pododbora; (iii) pogajanj o poglavju 19, kjer je to primerno; ter (iv) finančne pomoči za dejavnosti agencije EU-OSHA in agencij za varnost in zdravje pri delu.

Dvostransko sodelovanje na področju varnosti in zdravja pri delu se bo razvijalo tudi z vzhodnim in južnim sosedstvom EU ter s spodbujanjem regionalnega sodelovanja, med drugim v okviru vzhodnega partnerstva in Unije za Sredozemlje.

5. ZAKLJUČEK

Cilj tega strateškega okvira je spodbuditi institucije EU, države članice, socialne partnerje in druge ustrezne deležnike k sodelovanju pri skupnih prednostnih nalogah na področju varovanja zdravja in varnosti delavcev. Uporablja se za vse zadevne strani, ki delujejo na področju zdravja in varnosti pri delu (nacionalne uprave, vključno z inšpektorati za delo, delodajalce, delavce in druge zadevne akterje na področju varnosti in zdravja pri delu), ter vzpostavlja okvir za ukrepe, sodelovanje in izmenjavo.

Evropska komisija si bo v sodelovanju z državami članicami in socialnimi partnerji prizadevala za: (i) obravnavo **sprememb** v novem svetu dela; (ii) boljše **preprečevanje** nezgod in bolezni na delovnem mestu v skladu s **pristopom „vizija nič“**; in (iii) večjo **pripravljenost** na morebitne zdravstvene krize v prihodnosti.

Komisija poziva države članice, naj v sodelovanju s socialnimi partnerji posodobijo in pripravijo svoje nacionalne strategije za varnost in zdravje pri delu v skladu s tem strateškim okvirom, da bi zagotovile uporabo novih ukrepov na terenu. **Vrh o varnosti in zdravju pri delu, ki bo potekal leta 2023**, bo omogočil pregled napredka v zvezi s tem ambicioznim okvirom in oceno prilagoditve glede na hitro spreminjajoče se razmere.